

3

ערוך

הלכות ברכות השחר סימן נה נו השלחן

נז 13

הם י"א אנשים ושנים רוצים לצאת שחרן שנייה אחר במקומם להשלים המנין ומשלמין חציון לפי מנין וחציון לפי נפשות ויש מי שאומר רבות התשלומין הוא רק לפי נפשות שהרי כל אחד מחייב להעמיד איש במקומו ורק כשיש שבעה וצריכים לשבור שנים למנין בזה משלמים השמנה חציונים לפי מנין וחציונים לפי נפשות מפני שהענינים יכולין לומר דמצדו יכולים לילך להתפלל במקום אחר ולא כן העשירים שמתויראים להגות רכושם צריכים לשלם יותר אבל כששנים נוספים מכאן שה העני עם העשיר [מג"א סק"ז] ואלו הוציאים מכאן צריכים לשלם חלקם גם בעד שכירת החזן ואין חילוק בין רוצים לילך מכאן קודם ימים טראים או זמן רב מקדם דכל שלא יחזור לימים טראים מחויב להעמיד איש במקומו ולשאת בעול עם הגשאים והאגס לברוח פסדו לגמרי כשאינו פושע בעצמו בברירתו [מג"א סק"ז] וז"ל סק"ז דפשיטת מקרי כשהכל בחנינו לו האק לו ממון ע"ס דה"ק :

כו אין כופין להשכיר להשלים מנין אלא בימים הנראים ובכני שאין חסרון כי אם אחד או שנים אלא א"כ מנהג קבוע ומפורסם בעיר לכופו להשכיר אפילו בחסרון ג' או ד' או יותר כפי המנהג וכשיש מנין בעיר ואין אחד מהם יכול להיות ש"ץ בופין זה את זה לשכור חזן ובין במקום שאין מנין תמיד בבהכ"נ שאין כולם באים להתפלל יכולים לכופו זה את זה בקנסים שיובאו המיד מנין לבהכ"נ כדי שלא יתבטל התמיד אך אם יש בהכ"נ אחד בעיר אין יכולין לכוף לבא דוקא לבהכ"נ זה וחשיב מהיר"ל על חושבים הצריכים לשכור מנין וחזן ויש שם סביבות שרנילים לבא לישבים אלו להתפלל מ"ם אין הישבים יכולים לכופו לבעני הסביבות שישאו עמדם בעול מפני שיכולים לומר אנטנו יכולים לנסוע למקום אחר [מג"א סק"ז] ומ"ם ג"ל דלאו כלל הוא והכל לפי הענין ואצלנו המנהג הפשוט דכל בעלי הסביבה נושאים בעול התוצאה :

אחר המיעוט וכן מחצה למחצה אין מצטרפין ואם הש"ץ או החזנים הם על פתח הגדולה והרוב בהקמנה מצטרפין [פריס"ק וז"ל] :

כז אבל אם הקמנה לא נפרצה במילואה להגדולה אין מצטרפין וז"ל כלל לפיכך אין מצטרפין לשני משני חדרים ובבהכ"נ צריכים כולם להיות בבהכ"נ ואם אחד עומד בעודה והיו בבית הבנינה או בחדר שאצל בהכ"נ אף שיש פתח מהחדר להבהכ"נ אין מצטרפין וכבר נתבאר דכל זה הוא לענין צירוף אבל כשיש מנין במקום אחד יכולים העשירים במקומות אחרים לענות אמן וקדיש וקרישה וכו' ואם מתפללין עמהם נחשבים כמתפללים בצבור :

כח הביטה אף ע"פ שהוא נבחר ד' ורחבה ד' ויש לה פריצות וזקת רשות בפ"ע מ"ם לענין צירוף לעשרה כיון שהוא חשביש בהכ"נ מצטרף העומד שם לעשרה דלענין זה הוא מקום אחד מסש עם הבהכ"נ וז"ל אפילו תשעה בביתם ואחד בבהכ"נ מצטרפין ולא דמי לגדולה וקמנה שנתבאר דהביטה והבהכ"נ כחד מסש חשבת לענין צירוף ואף ע"ז דלענין עמידה בפני מ"ם חשבת כרשות אחרת כפ"ש ב"ד"ר סי' רמ"ב לא דקי דהתם העמידה היא מפני הכבוד של הס"ח ובשכר חלקת רשות נחלק מעם הכבוד אבל לצירוף אחת הם ומ"ם יש מי שאומר דאם המציאות מגיעה עד תחפרה חלקת רשות בפ"ע ויש לחוש לדעת זו אך אין זה מצוי כלל ואפילו אם מצד אחד או משני צדדים מגיעות לחקר כיון שמשני צדדים אין מגיעות כאחת דם :

כח עיר שאין בה אלא עשרה ואחד מהם רוצה לצאת בכל השנה כולה אין יכולין למחות בו אבל בימים טראים יכולין למחות בו שלא יצא או שעקיד אחר במקומו אבל כשיש עשרה בלעדיה אין יכולין למחות בו ואף שיכולין לומר דאולי יצא אחד מהם לנקבו או שמת יחלה ולא תשאר מנין דא"כ אין לדבר סוף [ע"ז] ואם

סימן נז פירוש הקדיש וכיצד היא עניית איש"ר. ובו מ' סעיפים :

מתחננים שיתגדל ויתקדש שם יו"ד ה"י ויהיה כל שם הוי' בשלימות כרתיב ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד וכדאיתא ספ"ג דפסחים וזהו שם יו"ד ה"י רבה שיתרבה עוד הוי"ו והה"י השניה :

ב בעלמא די ברא ברעותיה בעולם שברא כרצונו והב"ה של ברעותיה רפה כרין בג"ד כפ"ל דסמך אה"י וי"א שהב"ה דגשה דברעותיה קאי על יתגדל ויתקדש שוה יהיה כרצונו ולא קאי ארי ברא והוי דגוש כרין מפסיק כידוע למדקדקים [מג"א] וראיה לפי זה מנוסח על הכל יתגדל ויתקדש שאומרים בשבת ויו"ם ברוצאת חס"ת שאומרים שם כרצונו וכרצונו כל יראו וקאי על יתגדל ויתקדש וה"ל כן הוא [ס"ט] ויסלך מלכות

א כבר נתבאר גורל מעלתו וגורל קדושתו של הקדיש ברש"י הקדום וזה תקוהו בעתיד כמו שאמר הנביא ויתגדלתי ויתקדשתי וידעתי וז' וידע כי אני ה' שוה החבלית מהבריאה ופסיק זה נאמר על מלחמת נג ומנע שאו תחת אשר עד כה היה שמו יתב' מחולל בין עובדי טבכים אבל אז יתגדל ויתקדש שם הגדול והוי פירושו דיהא שמיח רבה דבארמית הוי זה כמו בעברית שם הגדול והוא שם הוי' וי"א דשמיח הם שני חיבות שם יו"ד ה"י משום דמיום שחרב בה"מ"ק היו לעולם ששתמש בשתי אותיות שם יו"ד ה"י ואין השם שלם ואין הבטא שלם עד שימחה ורע של עמלק ברחיב בי די על כס' מלחמת לה' בעמלק וזהו שאנו